

SİZİ HIÇ KİRALADILAR MI?

Baran Dergisi, 20 Ağustos 2009

Yıldırım Koç

Bu soru ne kadar anlamsız ve hatta kötü geliyor! Ancak “kiralanan işçi” sayısı hızla artıyor ve bir süre sonra bu soruya “evet” cevabı veren işçi sayısı tahminlerinizin üstünde olacak.

Nedir bu “kiralık işçi” olayı? Meclis’te 26 Haziran 2009 günü kabul edilen 5920 sayılı Kanun ne getiriyordu? Cumhurbaşkanlığı’nın 9 Temmuz 2009 günlü Meclis’e iade yazısı neydi? 11 Ağustos 2009 günü apar topar kabul edilen 5921 sayılı Kanunda kiralık işçilik ne oldu?

“Kiralık işçilik” şöyle bir uygulama: Bir işçi normal olarak bir işverenle bir iş sözleşmesi (eski yasaya göre, hizmet akdi) yapar. Doğal olarak da bu işveren için çalışır. Bizim çalışma mevzuatımızda, bir işçinin, işvereni tarafından bir başka işverene kiralınması yoktu. Bu anlayış 6 yıl önce değiştirildi. Diğer bir ifadeyle, eğer bir işçi 30 lira gündelikte bir işveren için çalışıyorsa, bu işverenin bu işçiyi günde 40 lira karşılığında bir başka işverene kiralaması gündeme geldi.

Böyle bir uygulama birkaç nedenle yapılabilir. Bir neden, işçinin boş vaktinin olmasıdır. Böyle bir durumda, işçisini haftada üç gün kendi işyerinde çalıştıran işveren, bu işçiyi haftanın iki günü bir başka işverene kiralayabilir. Diğer bir neden ise, özellikle kiralama yoluyla kâr elde etmektir. Bir şirket, elindeki personeli özellikle başkalarına kiralamak için kullanır. Asıl amaç işçinin başka işverenlere kiralınmasıdır.

Televizyon kanallarında ve gazetelerdeki haberler, sanki Türkiye’de kiralık işçilik yokmuş gibi sunuluyor. Bu, doğru değil. Türkiye’de kiralık işçilik uygulaması 6 yılı aşkın süredir var. Son birbuçuk aylık sürede tartışılan, tüm işi işçi kiralamak olan özel istihdam bürolarına (işçi simsarlığına) izin verilip verilmeyeceği.

Tekrar vurgulamakta yarar var. Türkiye’de 6 yılı aşkın süredir işçi kiralanıyor. Şimdi bazı güçler, tek işi işçi kiralamak olan özel bürolar kurmak istiyorlar.

Bu uygulama Türkiye’nin bir ihtiyacı olarak ortaya çıkmadı.

Avrupa Birliği ve ABD emperyalistleri uzun süredir Türkiye’de işçi kiralanabilmesini ve tek işi işçi kiralamak olan büroların (özel istihdam bürolarının, işçi simsarı şirketlerin) kurulmasını istiyorlardı.

Niçin? Emperyalistler niçin Türkiye’de işçi kiralanmasını istiyorlar?

Emperyalist güçler, Türkiye’nin ucuz ve vasıflı işgücüne ihtiyaç duyuyorlar.

Madem Türkiye’nin işgücüne ihtiyaç duyuyorlar, açsınlar kapıları, Türkiye’den milyonlarca insan Avrupa ülkelerine aksın; onların da ihtiyacı karşılsın. Niye böyle yapmıyorlar? Niçin 1960’larda olduğu gibi, 1 milyon insanımızı “misafir işçi” olarak davet etmiyorlar?

Böyle bir uygulama işlerine gelmiyor da ondan.

Avrupa Birliği ülkelerinde tam bir ahlaki çöküntü var. Avrupa Birliği’nin hükümeti durumundaki Avrupa Komisyonu’nun yaptırdığı araştırmalara göre, bu ülkelerde doğan çocukların yarısından fazlasının annesi ve babası evli değil. Çocuklar, aile ortamından kopuk olarak büyüyor. Aile içindeki ilişkiler sevgi, saygı ve dayanışmaya dayanmıyor. Birçok yaşlı insanın çocuklarıyla ilişkileri yok. Öldükleri, yalnız yaşadıkları evlerinde cesetleri kokmaya başladığında anlaşılıyor. Avrupa’da evlerde bu kadar çok köpek beslenmesi de bu yalnızlığın bir sonucu.

Aile ilişkileri çözülmüş, insanlar çocuk yapmıyor. Nüfus sürekli olarak azalıyor. Hükümetler, nüfusu artırmak için bir sürü teşvik getiriyorlar; buna rağmen eğer göçmenler olmasa Avrupa Birliği ülkelerinde nüfus sürekli olarak azalacak.

Buna karşılık nüfus yaşılanıyor. Bu yaşlı insanların bakımı aileleri tarafından üstlenilmeyince, devlet bu işi üstlenmek zorunda kalıyor. Yaşlılara bakacak insan bile bulmakta zorlanıyorlar.

Bir taraftan işsizlik artıyor, diğer taraftan vasıflı ve ucuza çalışacak işçi ihtiyaçları çoğalıyor.

Avrupa işçisi pahalı. Hem daha yüksek ücret alıyor, hem de bizim gibi ülkeleri sömüren AB emperyalistleri, bu sömürden el koydukları kaynakların bir bölümüyle Avrupa işçilerine önemli sosyal haklar sağlıyorlar.

Bu durumda Avrupa emperyalistleri ne yapsın?

1960’lı yıllarda Türkiye’den “misafir işçi” (“Gastarbeiter”) getirttiler. Amaçları, bizim insanımızı üç-beş yıl acımasızca çalıştırmak, sonra da geri göndermekti. Bizimkilerin amacı da birkaç yıl çalışıp, tarla parası, ev parası biriktirip, geri dönmekti.

İşler böyle gelişmedi. Bizimkiler Avrupa’da yaşamaya alıştı; hem de kimliklerini koruyarak. Bu herhalde Anadolu insanının bir özelliği. Avrupa’da çalışmaya gidenler, Avrupalı gibi olmadı; tam tersine, Anadolu’daki özelliklerine daha bir sarıldı. Bugün Berlin’de, Brüksel’de, Paris’te öyle mahalleler var ki, bir Türk olarak neredeyse Türkiye’de gibi yaşayabilirsiniz. Hele televizyon kanalları ve internet sayesinde, Türkiye’deki tüm gelişmeleri izleyebilirsiniz. Emperyalistlerin ortağı ve işbirlikçisi Avrupa işçilerinin tepeden bakan tavırlarına karşı da, kimliğinize daha sıkı sahip çıkabilirsiniz.

Ayrıca galiba bir diğer milli özelliğimiz, yasaların açıklarından iyi yararlanmamız. Emperyalist sömürden yararlanan Avrupa vatandaşının kafası, emperyalist sömürünün mağduru bizim kafamız gibi çalışmaz. Bizim insanımız Avrupa'da neler neler yaratır. İlk yıllarda sigara makinelerine para gibi kalıplanmış buz atmaktan, kardeşinin çocuklarını üstüne geçirip aylığından fazla çocuk parası almaya, işsizlik ödeneğinden yararlanıp yakın akrabasının dükkanında gizli çalışmaya kadar binbir yolla, onu sömürmek için Almanya'ya, Belçika'ya, Fransa'ya getiren emperyalistlerden intikam alır.

Avrupalı emperyalist bizim halkımızın direnme gücünün farkında değildi. Öğrendiler. Bizimkiler oraya bir yerleşti mi, ne asimile olup onlara benziyorlar, ne de yoğun sömürü karşısında sessizce kaderlerine sığınıyorlar.

Avrupa'nın işçiye ihtiyacı var; ama böylelerine değil.

Nasıl işçi istiyorlar?

Diyelim bir yıllık belirli süreli iş sözleşmesi yapacak; sözleşmeyi Türkiye şartlarında imzalayacak; istenen mesleki vasıflara sahip olacak. Emperyalist şirketler onu limon gibi sıkıp işlerini bitirdiklerinde, Türkiye'ye geri dönmekten başka çaresi olmayan işçi istiyorlar.

Bunun yolu da işçi kiralamaktan geçiyor.

Ancak günümüzde Türkiye'de uygulanan işçi kiralama sistemi, Avrupa'lı emperyalistler için yeterli değil; çünkü tek işi işçi kiralamak olan bürolar yok.

Ayrıca, işçi simsarlığı yapan, tek işi işçi kiralamak olan uluslararası şirketler de Türkiye'de faaliyet gösterebilmeli.

Peki, böyle şirketler var mı? Tabii var.

Mesela, İsviçre merkezli Adecco şirketi 70 ülkedeki 5800 işçi kiralama bürosuyla, emperyalist güçlere ucuz işçi sağlıyor. Merkezi ABD'de olan Manpower şirketi, 67 ülkede 4300 bürosu aracılığıyla işçi simsarlığı yapıyor; bu ülkelerden temin ettiği ucuz işçileri, emperyalistlere peşkeş çekip para kazanıyor. Merkezi Hollanda'da bulunan Vedior şirketi de 35 ülkede 2200 bürosu aracılığıyla işçi simsarlığı yapıyor, işçiyi acımasızca sömürme niyetinde olanlara işçi pazarlıyor.

Emperyalizm, iğrençlikte sınır tanımıyor.

Türkiye'de kiralık işçilik, AKP iktidarı döneminde, 2003 yılında başladı. 6 yılı aşkın süredir Türkiye'de işçi kiralıyor. Bir örnek vereyim. Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü 2008 yılı Şubat ayı içinde bir ihale açtı. 2008/11678 sayılı bu ihaleyle işçi kiralama öngörülüyordu. İhale ilanı şöyleydi: "Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü hudutlarındaki acil eylem, yapım, asfalt şantiye şeflikleri ve bakım şube şefliklerindeki iş makinelerini kullanacak 7 adet iş makinası operatörü (5 adet yükleyici operatörü ve 2 adet ekskavatör operatörü), 5 adet makina operatörü (silindir operatörü), 8 adet sürücü operatör (kamyon – çekici operatör) çalıştırılması hizmet alımı."

İhale ilanında bu işçilerin Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü sınırları (İzmir, Aydın, Denizli, Uşak, Muğla, Manisa, Ödemiş, Ayvalık şube şeflikleri sınırları) dahilinde merkez ve taşradaki tüm işyerlerinde çalıştırılabileceği belirtiliyordu.

Bu uygulamanın taşeronluktan büyük farkları vardır. Karayolları'nda belirli bir işin hizmet alımı yoluyla yaptırılması söz konusu olduğunda, ortaya müteahhit ve taşeron çıkıyor. Kurum, bir yolun yapımını bir müteahhide veya temizlik işlerini bir taşeronla verebiliyor. Kiralık işçi uygulamasında ise hizmet alımı yoluyla bir iş yaptırılmıyor. Karayolları, bir şirketten işçi kiralıyor ve o işçiye, kiralama sırasında belirlenen şartlara göre, istediği işi yaptırabiliyor. İşçi kiralama şartları geniş tutulursa, "pozisyon harici çalıştırma" gibi bir sorun da çıkmıyor. Ayrıca bu yolla sendikadan, toplu sözleşmeden, grevden de kurtuluyor.

İşçi kiralama 2003 yılından beri zaten vardır; İş Kanunu'nun 7. maddesi değişmediği sürece de var olacak.

AKP iktidarı, 26 Haziran 2009 günü kabul edilen Kanunla, işçi simsarlığını, işçi kiralayan özel istihdam bürolarını getirmek istedi. Cumhurbaşkanlığı ise, 9 Temmuz 2009 günlü kararıyla, yapılan düzenlemenin Avrupa Birliği mevzuatına uygun olmadığı gerekçesiyle, bu Kanunu, bir defa daha görüşülmesi talebiyle Meclis'e iade etti.

Meclis de, 11 Ağustos 2009 günü, bu madde olmaksızın, işsizlik sigortasının yağmalanmasını sağlayacak bir düzenlemeyi içeren bir kanunu (5921 sayılı Kanun) kabul etti.

Özetle; AKP, emperyalistlerin ve ülkemizdeki bazı işverenlerin işine yarayacak şekilde, kiralık işçilik uygulamasını zaten 2003 yılında getirdi. Bu kötü düzenleme 6 yılı aşkın süredir uygulanıyor. İşçi simsarlığı yapacak (tek işi ülke içinde ve uluslararası düzeyde işçi kiralamak olan) şirketlerin kurulması ise şimdilik ertelendi. AKP iktidarda kalırsa, emperyalistlerin bu talebi "uygun bir zamanda" karşılanacak.